

**Nemzetközi Kapcsolatok
és Politikatudományi
Doktori Iskola**

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Galambos László

Technokrata kormányok Európában

Válság és felelősségáthárítás

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezetők:

Dr. Ilonszki Gabriella DSc

professor emerita

Dr. Ványi Éva PhD

egyetemi docens

Budapest, 2022

Politikatudományi Tanszék

TÉZISGYŰJTEMÉNY

Galambos László

Technokrata kormányok Európában

Válság és felelősségáthárítás

című Ph.D. értekezéséhez

Témavezetők:

Dr. Ilonszki Gabriella DSc
professor emerita

Dr. Ványi Éva PhD
egyetemi docens

Tartalomjegyzék

1. Kutatási előzmények és a téma indoklása.....	4
2. Felhasznált módszerek.....	8
2.1. Alkalmazott módszerek	8
2.2. Esetválasztás	9
3. Az értekezés tudományos eredményei	13
3.1. Kormányok ideáltípusai.....	13
3.2. Az abszolút technokrata kormányok esetei	14
3.3. Technokrata kormányok és államfői szerepek	16
3.4. Technokrata miniszterelnökök reszelekciója.....	18
4. Hivatkozások	19
5. A szerző korábban, a témában készített publikációi	23

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat. Technokrata vezetésű kormányok az Európai Unióban 1945–2022.....	10
2. táblázat. Kormányok ideáltípusai	13
3. táblázat. Az abszolút technokrata kormányok esetei	15

1. Kutatási előzmények és a téma indoklása

A technokrata kormányok problémája a politikatudomány elhanyagolt témái közé tartozott, amíg a globális gazdasági pénzügyi és gazdasági válság rá nem irányította a kutatók figyelmét (Pastorella, 2013), ugyanis több technokratának nevezett kormány alakult a válság eredményeként. A gazdasági válság politikai krízisként is értelmezhető, különösen, ha a politikai pártok látszólag nem-pártalapú kabinetekkel igyekeznek azt megoldani. A jelenség nem tekinthető azonban újdonságnak, hiszen technokratának nevezett kormányok a II. világháború vége óta alakultak Európában, főként gazdasági és politikai holtpontok idején.

Esettanulmányok korábban is foglalkoztak technokrata és nem-pártalapú kormányokkal a politikatudományban (Gianetti, 2013; Hanley, 2013b; Pasquino–Valbruzzi, 2012). Ahogy azonban a téma egyre kurrensebbé vált a nemzetközi diskurzusban és szakirodalomban, a technokrata (vezetésű) kormányok definíciójáról, tipológiájáról (McDonnell–Valbruzzi, 2014) és keletkezéséről szóló tanulmányok (Brunclík, 2015; Brunclík–Parížek, 2019; Pastorella, 2014, 2016b; Wrátil–Pastorella, 2018) is születtek komparatív perspektívában azért, hogy megérthessük, miért jönnek létre ilyen kabinetek. Növekvő tudományos érdeklődésre tart tehát számot a törekvés, hogy mintázatot találjunk az egyes esetek között.

A hazai politikatudományi irodalomban magam dolgoztam fel először a témát komparatív perspektívában (Galambos, 2018), Ványi Évával pedig a Bajnai-kabinetéről készítettünk esettanulmányt (Ványi–Galambos, 2019). Dacára azonban annak, hogy egyre több tanulmány foglalkozik a technokrácia (Beiser-McGrath et al., 2022; Bertsou–Caramani, 2020, 2022) és a technokrata miniszterek témakörével (Alexiadou–Gunaydin–Spaniel, 2021; Costa Pinto–Cotta–Tavares de Almeida, 2018), a technokrata kormány definíciója és kritériumrendszere egyre bizonytalanabbá válik, legalábbis felpuhul.

A technokrata kabinetekről szóló szisztematikus írások a párt- és a technokrata kormány dichotómiájaként határozzák meg őket (pl. McDonnell–Valbruzzi, 2014), de a technokrata és a hasonló (technokrata vezetésű) jelzőket sokszor zavarosan alkalmazzák. Éppen ezért ugyanannak a fogalomnak az alkalmazása eltérő profilú kabinetek jelölésére problémás lehet (Morlino, 2012). A legtöbb szerző a technokrata vagy a technokrata vezetésű kormány fogalmat használja, ám ezek a kabinetek is különböznek egymástól, emiatt a fogalom pontos definiálására van szükség.

Alapvető probléma, hogy a legtöbb szerző robusztus modelleket kíván építeni minél több esettel (McDonnell–Valbruzzi, 2014; Pastorella, 2016b; Wrátil–Pastorella, 2018), ezért néha finomítanak az eredetileg szigorú kritériumrendszeren. Pastorella korábbi tanulmányaiban

(Pastorella, 2013, 2014) még a technokrata kormányokat vizsgálta, a későbbiekben (Pastorella, 2016b; Wratil–Pastorella, 2018) azonban már „csak” a technokrata vezetésű kormányokat tanulmányozta. McDonnell és Valbruzzi (2014) szigorú kritériumrendszert alkotott az abszolút technokrata kormányok (*full technocratic governments*) megjelölésére, tipológiájuk viszont már csupán összetétel és hatáskör szerint differenciál a kabinetek között. Véleményem szerint figyelembe kell venni más tényezőket is a technokrata kormányok definiálásához. Robusztus modellek építése helyett pontosan definiált fogalmakkal kívánok dolgozni a valódi technokrata esetek azonosítása érdekében. A technokratának nevezett kormányok közül csak néhány nevezhető ugyanis abszolút technokrata kabinetnek, ahol a miniszterelnöknek autonómiája van a pártokkal szemben, és technokrata minisztereket delegálhat, illetve saját pártsemleges agendát határozhat meg.

Mindemelett a technokrata kormány témája nem csupán egy technikai jellegű kérdés a technokraták vagy a pártpolitikusok szelekcióját illetően. Ahogy a szakirodalomban is megfogalmazódik, a technokrata kormány válságjelenség (Brunclík, 2015; Brunclík–Parížek, 2019; Gyulai, 2010; Morlino, 2012; Pastorella, 2014, 2016a, 2016b; Wratil–Pastorella, 2018). Az irodalom szerint a technokrata kabinetek létrejöttét a politikai (pártcsőd – Brunclík, 2015; fragmentált párendszer – Pastorella, 2014; felelősségáthárítás – Alexiadou–Gunaydin, 2014; Zulianello, 2013) és a gazdasági környezet (gazdasági válság – Brunclík, 2015; Pastorella, 2014), illetve egyes intézményi sajátosságok (az államfő pozíciója, befolyása – Brunclík, 2015; Fabbrini, 2015; Morlino, 2012) határozzák meg. Mint válságjelenségnek – nem-választott (pártfüggetlen) technokratákkal – a képviselet- és pártelvű politikai rendszerben komoly elméleti aspektusai vannak. A képviseleti demokrácia alapja a pártverseny és a pártkormányzás, ahol a pártok biztosítják a kapcsolatot a választók és a kormány között (Bergman–Ecker–Müller, 2013; Caramani, 2017; Frogner, 2000; Katz, 1987; Mair, 2009). Magától értetődően minden kormány politikai (Morlino, 2012), ám a politikai események és a politikai valóság arra figyelmeztet, hogy meg kell különböztessük a technokrata kormány a pártkormánytól. Amennyiben a modern demokráciákban a pártok jelentik a kapcsolatot a választók és a kormány között, mi magyarázza a technokrata kabinetek létrejöttét? Összeegyeztethetők-e a technokrata kormányok a képviseleti demokráciával? Ezen kérdések miatt szólni kell arról, milyen legitimitása van egy nem-választott, nem-pártalapú technokrata kabinetnek a képviseleti demokráciában.

A technokrata kormány pozíciója nem apolitikus, hanem nem-pártalapú, ugyanis válságidőszakban hívják életre a demokratikus krízis megoldása érdekében, hogy a pártok helyett cselekedjenek és kormányozzanak (Morlino, 2012). Amikor a politikai pártok úgy

döntenek, hogy nem kívánnak kormányozni (Zulianello, 2013), felelősségáthárítás zajlik (Weaver, 1986). Ha cselekedni volna szükséges, de nincs jogi vagy alkotmányos előírás a probléma megoldására, akkor a technokrata lehet a cselekvő. Vagyis politikailag szükséges cselekedni a válság menedzselése érdekében, tehát a technokrata kormány egyfajta politikai, de nem párt-alapú megoldása a helyzetnek (Morlino, 2012). Bár a technokrata kormány nem rendelkezik a választók támogatásával, alkotmányos és politikai intézmények (államfő, parlament) biztosítják a kinevezését és támogatását. A pártkormányzás alapvető követelményei azonban a reszponzivitás, az elszámoltathatóság és a felelősség (Mair, 2009), egy technokrata kormány pedig nem tudja teljesíteni sem a reszponzivitás, sem az elszámoltathatóság követelményét, de talán csak az tud felelős módon kormányozni válság idején (McDonnell, 2012). Ennek megfelelően, még ha egy technokrata kormány nem alkotmányellenes, akkor sem demokratikus, és nem tekinthető a pártelvű képviselő alternatívájának, mert nem tudja teljesíteni a pártkormányzással szemben támasztott demokratikus követelményeket. Ráadásul a technokrata kabineteket funkciójuk szerint meg kell különböztetni más típusú kormányoktól is. Tehát nemcsak a (politikai profilú, választott) pártkormánytól, hanem a (szintén választott, szakértő profilú) menedzserkormánytól is.

Következtetésképp, a technokrata kormány válságjelenség, de a fogalmat helyesen használva nem apolitikus, hanem nem-pártalapú. Ilyen fajta kabinetek akkor alakulhatnak, amikor a pártok pártonkívüli technokratákat hatalmaznak fel a kormányzásra, hogy elkerüljék az azzal járó felelősséget. Emiatt a technokrata kormány mind a pártkormánytól, mind a menedzserkormánytól különbözik.

A disszertáció első részében a céloom egyfelől a technokrata kormány fogalmának elméleti tisztázása a szakirodalmi magyarázatok fényében, másfelől komparatív perspektívából bizonyos eseteket vizsgálva korrigálni kívánom a technokrata vezetésű kormányok tipológiáját (McDonnell–Valbruzzi, 2014). A céloom azonban nem pusztán egy vagy két elemmel kiegészíteni a kritériumrendszert, a meglévő tipológia ugyanis lényeges dimenziókat hagy figyelmen kívül, emiatt a fogalmak és a kritériumok alkalmazása pontatlan tipológiát eredményez.

A szerzők általában azt keresik, hol van a határ a pártalapú és a technokrata kormány között, a kabinetben a pártpolitikusok és a technokraták számát figyelembe véve (McDonnell–Valbruzzi, 2014; Pastorella, 2014). Tézisem szerint azonban a technokrata kormányok esszenciáját nem a technokraták és a pártpolitikusok aránya adja, hanem a technokrata kormányfő (ideiglenes) autonómiája a politikai pártoktól. Ekképpen az abszolút technokrata kormány (McDonnell–Valbruzzi, 2014) fogalmát szeretném újra felépíteni, ugyanis csak

néhány kabinet illehető ezzel a jelzővel. *Első fő tézisem* szerint a technokrata kormányok a pártok felelősségáthárítása eredményeként jönnek létre. Ehhez képest az olyan tényezők, mint a kabinetek összetétele és hatásköre (McDonnell és Valbruzzi tipológiájában) csak szükséges, de nem elégséges feltételnek tekinthetők ahhoz, hogy egy kormányt abszolút technokrataként minősíthessünk. Valójában az általuk abszolút technokratának minősített kabinetek között kevés van, ahol a miniszterelnök ideiglenesen autonómiát élvezett a pártok felelősségáthárításának eredményeként. Következésképp, azok a kormányok tekinthetők abszolút technokratának, ahol a pártok felelősségáthárításának köszönhetően a kormányfő autonóm volt (a technokrata miniszterek szelekciójakor és a saját, pártsemleges agenda kialakításakor).

Mindemellett vizsgálom a köztársasági elnökök szerepvállalását is a technokrata kabinetek létrejöttében, a szakirodalom (Brunclík, 2015, 2017; Morlino, 2012; Pastorella, 2014, 2016b) tudniillik hangsúlyosnak ítéli közreműködésüket a megalakításuk során, olykor elnöki kormánynak is nevezve azokat. Fontos tehát tanulmányozni az ebben játszott szerepüket, ha ugyanis egy kabinetet így nevezünk, azt feltételezzük, hogy az államfő a szuverén a kormányban, ezt elfogadva viszont már nem beszélhetünk miniszterelnöki autonómiáról.

Elhanyagolt, idáig fel nem tárt téma az irodalomban a technokrata miniszterelnökök további politikai szerepvállalása, reszelekciója. Ezt vizsgálva reflektálni szeretnék egy lényeges problémára, mégpedig a technokrácia és a pártkormányzás közötti kapcsolatra, mivel a szakirodalom (Caramani, 2017; Hanley, 2018) alapján felmerül a kérdés, hogy vetélytársa lehet-e a technokrata imázs a pártelvű képviseletnek. A technokrata kormány és a technokrácia kérdése tehát nem pusztán önmagában érdekes, valójában a pártkormányzás válságának problémájára is reflektál. A pártkormányással szembeni kihívások magyarázhatók egyrészt a pártok átalakulásával, vagyis a kartellpártosodás (Katz–Mair, 2001) jelenségével, másfelől a kormányzati feladatok bővülésének és az új szereplőknek köszönhetően a kormányzás átalakulásával (Mair, 2009). Ezek a folyamatok maguk után vonják azt, hogy egyre nehezebb megfelelni a pártkormányzással szembeni követelményeknek (reszponzivitás, elszámoltathatóság, felelősség), sőt, növelik is a köztük lévő feszültséget (Mair, 2009). A probléma különösen akkor kerül felszínre, ha a politikai pártok nem találják az egyensúlyt ezek követelmények között, és krízishelyzetben például igyekeznek inkább elkerülni az elszámoltatást a szükségesnek vélt megszorító intézkedésekért. Ilyen esetben a technokraták készek lehetnek vállalni a kormányzást a pártok helyett, mégpedig a reszponzivitás és az elszámoltathatóság terhei nélkül. Ez tehát az elméleti keret, amit be szeretnék mutatni a dolgozatban. *Második fő tézisem* a politikai pártok válságáról szól. Azt állítom, hogy csupán

átmeneti krízisről beszélhetünk, mert a demokrácia és a kormányzás továbbra is pártelvű marad. Ez a technokrata miniszterelnökök reszelekcója által is jól illusztrálható. A disszertáció tehát két olyan fő témát kíván taglalni és két fő tézist alátámasztani, amelyek összefüggnek egymással. Az első a technokrata kormányokról és a pártok felelősségáthárításáról, a második pedig a pártkormányzás átmeneti válságáról és a technokrata kormányokkal való kapcsolatáról szól.

2. Felhasznált módszerek

2.1. Alkalmazott módszerek

A disszertáció empirikus fejezeteiben kvalitatív megközelítést használok, vagyis összehasonlító esettanulmányokat készítek. Az esetválasztás McDonnell és Valbruzzi (2014) tipológiájának kritériumain, illetve az esetek hasonlóságán alapszik (*Most Similar Systems Designs*). A kvalitatív eljárások alkalmazásának szükségességét a nagy elemszámú kvantitatív (*large-N cross-national*) elemzések (Pastorella, 2016b; Wratil–Pastorella, 2018) nem kielégítő következtetései indokolják, különösen az abszolút technokrata kabinetek vonatkozásában. Ezért szintén komparatív, de kvalitatív megközelítéssel (Eisenhardt, 1989; Gyene, 2015; Horváth–Mitev, 2015; Ragin, 1989; Takács, 2017) élek. Kutatásom és az esettanulmányok készítése során szakirodalmi források, releváns sajtóanyagok, a *Keesing's – World News Archive* és az *MTI* adatbázisai, valamint a *Comparative Political Data Set 1960–2018* (Armingeon et al., 2020) adatainak elemzésére támaszkodtam.

Az esettanulmányokban főleg intézményeket, struktúrákat, eseményeket és folyamatokat vizsgállok, amelyek a politikai és intézményi változásokat indukálják. Kis számú változó helyett „mélyfúrást” végzek az esettanulmányok segítségével. Az esettanulmány módszer limitált számú esemény és azok környezete közötti bonyolult összefüggések részletekbe menő, kontextuális leírását alkalmazza, segítségével pedig elméletek tesztelése és új elmélet kialakítása is lehetséges (Horváth–Mitev, 2015: 129–131). Főként akkor célszerű az elméletalkotáshoz esettanulmányt alkalmazni, amikor a meglévő elméletek már nem szolgálnak kellő magyarázó erővel (Eisenhardt, 1989). Komparatív kutatás végzésekor ugyanakkor a „sok változó, kis esetszám” módszertani problémával számolhatunk, amikor a magyarázó változók száma meg is haladhatja az esetekét (Gyene, 2015: 26). A tipológiát alkotó vagy statisztikai elemzést alkalmazó szerzők úgy orvosolták ezt a problémát, hogy az esetszámot növelték (McDonnell–Valbruzzi, 2014; Pastorella, 2016b; Wratil–Pastorella, 2018). Ehhez fel kellett puhítsák a technokrata kormány kritériumrendszerét, ami a technokrata vezetésű kormányok

nagyobb halmazát eredményezte, ugyanakkor információvesztéssel járt. Ahhoz, hogy azonosíthassam a releváns eseteket, a ténylegesen technokrata kabineteket (abszolút technokrata kormányokat), nem statisztikai módszereket, hanem összehasonlító, esetfókuszú eljárást célszerű használnom. Ez a komparatív módszer alkalmas történeti okok felderítésére, hipotézistesztelésre, komplex magyarázatok megfogalmazására és tipológiák megalkotására holisztikus megközelítésének és deduktív logikájának köszönhetően (Ragin, 1989: 15–45).

2.2. Esetválasztás

Azokat a kabineteket szeretném megtalálni a McDonnell és Valbruzzi minimalista kritériumai alapján abszolút technokratának nevezett kormányok között, amelyek megfelelnek az általam módosított kritériumrendszernek. A szerzők a kabinetek között összetétel és hatáskör szerint differenciálnak, és az abszolút technokrata minősítés is pusztán ezeken a tényezőkön alapszik. Úgy vélem, három tényezőjük (1. a miniszterelnök, 2. a miniszterek többsége technokrata, 3. a kormány felhatalmazással rendelkezik a status quo megváltoztatására) nem elégséges ahhoz, hogy abszolút technokratának minősíthessünk egy kabinetet. McDonnell és Valbruzzi nem veszi figyelembe az abszolút technokrata kormányok létrejöttét meghatározó tényezőket. Három szempontjuk csak következményei azon tényezőknek, amelyek egy abszolút technokrata kabinet létrejöttét meghatározzák. Hipotéziseim szerint a pártok felelősségáthárítása, a nagykoalíciós támogatás igénye és a proaktív államfő közreműködése eredményezheti egy abszolút technokrata kormány megalakulását. Ennek megfelelően igyekszem megtalálni a releváns eseteket (McDonnell és Valbruzzi módosított technokrata vezetésű kabinetlistájáról), és tesztelni azokon hipotéziseimet.

Technokrata vezetésű kormányok az egyes országokban általában válságok, politikai, intézményi sajátosságok és változások miatt jönnek létre, és a „technokrata hullámok” bizonyos periódusokhoz vagy jelenségekhez köthetők. Finnországban és Portugáliában a technokrata miniszterelnökök kinevezése az erős államfői hatalommal hozható összefüggésbe Urho Kekkonen és António Ramalho Eanes elnöksége idején (Szilágyi, 2005). Görögországban sikertelen kormányalakítási kísérletek esetén az alkotmány lehetővé teszi az államfő számára, hogy megbízza a Legfelsőbb Közigazgatási Bíróságot, a Legfelsőbb Polgári és Büntető Bíróságot vagy a Számvevőszék elnökét ügyvezető kabinet megalakításával az új parlamenti választásig. Közép-Európa országaiban és a „második olasz köztársaságban” az 1990-es évek elején figyelhető meg egy technokrata hullám a rendszerváltásnak és a még nem intézményesült pártrendszereknek köszönhetően. A 2008-ban kirobbant gazdasági válság szintén okozott egy hullámot. A legtöbb országban ráadásul nem egyedi esetekről beszélhetünk, ugyanis a

technokrata vezetésű válságmenedzsment lassan bevett gyakorlattá vált. Azokat a kormányokat keresem tehát, amelyek abszolút technokrataként minősíthetők 30 technokrata vezetésű kabinet közül az EU kilenc országában, 1945 után (1. táblázat).

1. táblázat. Technokrata vezetésű kormányok az Európai Unióban 1945–2022

Tagállam		Miniszterelnök	Hivatali idő	Hivatali napok száma	Technokrata miniszterek aránya (%)
Ausztria	1	Bierlein	2019.06.03 – 2020.01.07	219	100
Bulgária	4	Berov	1992.12.30 – 1994.10.17	656	80
		Indzhova	1994.10.18 – 1995.01.25	99	100
		Rajkov	2013.03.13 – 2013.05.29	77	100
		Bliznashki	2014.08.06 – 2014.11.07	93	100
Cseh Köztársaság	3	Tošovský	1998.01.01 – 1998.07.22	203	38
		Fischer	2009.05.08 – 2010.07.13	431	100
		Rusnok	2013.07.10 – 2014.01.29	204	93
Finnország	3	Von Fieandt	1957.11.29 – 1958.04.18	140	100
		Lehto	1963.12.18 – 1964.09.12	269	100
		Liinamaa	1975.06.13 – 1975.09.21	100	100
Görögország	6	Grívasz	1989.10.12 – 1989.11.23	40	76
		Zolotasz I	1989.11.23 – 1990.02.13	82	32
		Zolotasz II	1990.02.13 – 1990.04.11	57	68
		Papadimosz	2011.11.11 – 2012.05.16	187	17
		Pikramenosz	2012.05.16 – 2012.06.17	31	100
		Thánu	2015.08.27 – 2015.09.21	26	79
Magyarország	1	Bajnai	2009.04.15 – 2010.05.14	395	50
Olaszország	4	Ciampi	1993.04.29 – 1994.05.10	376	44
		Dini	1995.01.17 – 1996.05.17	486	100
		Monti	2011.11.16 – 2013.04.27	528	100
		Draghi	2021.02.13 – máig		38
Portugália	2	Nobre da Costa	1978.08.29 – 1978.11.22	86	100
		Pintasilgo	1979.07.31 – 1980.01.03	157	100
Románia	6	Stolojan	1991.10.16 – 1992.09.27	347	10
		Văcăroiu I	1992.11.13 – 1994.08.18	644	50
		Văcăroiu II	1994.08.19 – 1996.09.01	745	32
		Văcăroiu III	1996.09.02 – 1996.11.03	101	41
		Isărescu	1999.11.21 – 2000.11.26	373	5
		Cioloș	2015.11.17 – 2017.01.04	415	100
Összesen	30				

Forrás: McDonnell és Valbruzzi (2014) kiegészített (Armingeon et al., 2020) táblázata

Az általam alkalmazott kritériumrendszer a releváns szakirodalmi definíciók összesítésén alapszik (Gyulai, 2010; McDonnell–Valbruzzi, 2014; Morlino, 2012; Pastorella, 2014; Protsyk,

2005). Eszerint a technokrata kormány 1. nem-választott, 2. ideiglenes (de nem ügyvezető) mandátuma van, 3. nem-pártalapú kabinet, amelynek tagjai technokraták, 4. akiket nem pártok delegálnak, valamint 5. pártsemleges agendával rendelkezik. Azokra vagyok kíváncsi tehát, amelyek megfelelnek ennek a kritériumrendszernek, ehhez pedig vizsgálom a 1. a kormányok megalakulásának körülményeit, 2. mandátumát és agendáját, 3. az összetételét és a miniszteri szelekciót, illetve 4. az államfők szerepét a kabinet megalakításában. Elemzési egységeim a kormányok (nem a kormánytagok). Az alapsokaság az EU jelenlegi tagállamaiban alakult technokrata vezetésű kabinetekből áll (N=30), ami McDonnell és Valbruzzi (Comparative Political Data Set 1960–2018 alapján – lásd Armingeon et al., 2020) módosított kormánylistáján alapszik. Innen veszem a mintámat, azokat a kabineteket, amelyek McDonnell és Valbruzzi minimalista kritériumai alapján abszolút technokratának minősíthetők, illetve két olyan technokrata vezetésű kormányt, amelyek lényegesek a technokrata kabinetek evolúciója szempontjából. A mintám tehát kilenc kormányból áll (n=9): Berov, Văcăroiu, Cioloș, Tošovský, Fischer, Ciampi, Dini, Monti, Bajnai.

Azokat a kabineteket választottam ki tehát, amelyek McDonnell és Valbruzzi szerint abszolút technokrataként volnának kategorizálhatók, valamint azokat, amelyek bizonyos tekintetben hasonlóak azokhoz. A szerzőkhöz képest újként választottam be a Cioloș-kormányt, ami szintén abszolút technokrataként kategorizálható a minimalista kritériumrendszerük alapján, valamint vizsgálom a Ciampi- és a Tošovský-kabinetet is. A Ciampi-kormány mint elődjük elemzése segíthet magyarázni a Dini- és Monti-kabinet létrejöttét, a Tošovský-kormány pedig sokkal kevésbé függött a pártok befolyásától, és Tošovský sokkal autonómabb volt a szerzők által abszolút technokrataként minősített Fischer-kabinethez és miniszterelnökéhez képest.

A technokrata-kabineteket az államfői proaktivitás nyomán olykor elnöki kormányként is említik a szakirodalomban (Brunclík, 2017; Morlino, 2012). A disszertációban komparatív szemszögből elemzem a kérdést Giorgio Napolitano és Miloš Zeman államfők tevékenysége kapcsán, ugyanis az elnökségük idején alakult Monti- és Rusnok-kabinetet szintén említik elnöki kormányként. Komparatív esettanulmány módszert alkalmazok elnöki szerepvállalásukat illetően, ami olyan válságválsághelyzetben mutatkozott meg, amely technokrata vezetésű kabinetek létrejöttét eredményezte, az összehasonlítás pedig az esetek hasonlóságain alapszik (*Most Similar Systems Design*). Napolitano és Zeman tevékenységét, amit egy technokrata vezetésű kabinet megalakítása és fennmaradása érdekében fejtettek ki, kritikus eseteknek lehet tekinteni. A kritikus eset választása az az eljárás, amikor olyan esetet választunk, amely adott elmélet predikciója szerint a legtipikusabb, mégis azt bizonyítjuk róla,

hogy nem igazolja az elméletet (Takács, 2017: 128). Napolitano és Zeman tevékenysége azért tekinthető kritikus esetnek, mert a szakirodalom szerint a Monti- és a Rusnok-kabinet az elnöki kormány tipikus eseteinek tekinthetők (Brunclík, 2017; Morlino, 2012), és mégis azt kívánom bizonyítani róluk, hogy nem azok.

Az esetválasztás kapcsán a Cseh Köztársaság és Olaszország politikai rendszerének további hasonlóságaira is fel kell hívni a figyelmet:

1. Mindkét országban parlamentáris kormányforma működik;
2. Az 1990-es évek elején rendszerváltás történt mindkét országban: 1993-ban jött létre a Cseh Köztársaság, Olaszországban pedig 1992–1994-re datáljuk az első köztársaság összeomlását és a második köztársaság születését, új pártrendszer kialakulásával;
3. Az instabil pártrendszer okán mindkét országban gyakoriak a kormányválságok, ezért olykor az olasz és a cseh államfők is aktív szereplői voltak a politikai életnek (Bin, 2013; Grimaldi, 2011; Hamberger, 2013; Tebaldi, 2014);
4. Az 1990-es évektől mindkét országban létrejöttek technokrata vezetésű kormányok, és az elnökök legtöbb esetben közreműködői voltak ezen kabinetek megalakításának (vagy a Cseh Köztársaságban olykor az azt megelőző kormányválság előidézésének) (Galambos, 2016b).

A technokrata miniszterelnökök reszelekciója vonatkozásában azokat a kormányfőket keresem, akik új politikai pozíciókat kívántak szerezni választáson vagy kinevezés által. Az 1960 és 2022 közötti időszakot vizsgálom, az alapsokaság a technokrata vezetésű kabinetek miniszterelnökeiből áll az EU jelenlegi tagállamaiban (N=26). Az elemzési egységek tehát most a kormányfők, nem a kormányok. Vannak továbbá olyan miniszterelnökök, akik függetlenül, de sikertelenül próbáltak újabb politikai tisztséget elnyerni (Pintasilgo, Indzhova, Isărescu, *Monti, Bajnai, Fischer és Cioloş*). Utóbbi négy esetben a kudarc okát szeretném bemutatni annak figyelembevételével, hogy *1. milyen céllal és 2. milyen eséllyel/támogatottsággal vágtak neki a megmérettetésnek, 3. kik voltak a (illetve voltak-e) támogatóik, 4. mi volt az eredményük és – az adatokból már látható – kudarcuk oka, 5. volt-e újabb kísérlet, ha igen, milyen eredménnyel.* Az összehasonlítás alapja, hogy mind a négy miniszterelnök reszelekciós folyamata a 2010-es években, a technokrata hullámot is eredményező gazdasági válságot követő időszakban, és nem a még új, formálódó pártrendszerek konszolidációja során zajlott.

3. Az értekezés tudományos eredményei

3.1. Kormányok ideáltípusai

Átfogó képet igyekeztem nyújtani a technokrata kormányok értelmezési lehetőségeiről mind hazai, mind európai perspektívából. Feldolgoztam a téma irodalmát, empirikus kutatásokat végeztem, reflektálva a szakirodalom állításaira, és helyesbítettem a meglévő tipológiákat.

A technokrata kormány válságjelenség, a politikai pártok átmeneti válságának eredménye. A technokrata kabinetek létrejöttét a pártok felelősségáthárítási stratégiájaként értelmezem, amikor krízishelyzetben áthárítják a kormányzás felelősségét egy technokrata miniszterelnökre. Ennek következtében az új kormányfő ideiglenesen autonómmá válik, technokrata minisztereket választhat maga mellé, és pártsemleges agendát határozhat meg. Az ideáltipikus technokrata kormány ezért különbözik az ideáltipikus pártkormánytól és menedzserkormánytól (2. táblázat).

A pártkormány tagjait a politikai pártok delegálják, és a kabinet politikai kormányzást folytat pártalapú agenda mentén. Normál körülmények között alakul, legitimitást és felhatalmazást a választóktól kap demokratikus parlamenti választás eredményeként. A képviselők többsége támogatja, és a kabinet célja a parlamenti ciklus végéig kormányozni. Reszponzív a választói elvárásokra, a hazai és a nemzetközi partnerekkel kötött megállapodásoknak megfelelően felelősen kormányoz, cselekedeteiért a parlament és – választás alkalmával – a szavazók által is elszámoltatható. A pártkormányzás a miniszterelnöki, a miniszteri kormányzás és a koalíciós kompromisszum modelljében is megvalósítható.

2. táblázat. Kormányok ideáltípusai

Típus	Pártkormány	Menedzserkormány	Technokrata kormány
Profil	politikai kormányzás	szakszerű kormányzás	szakértői kormányzás
Genezis	normál	normál	válság
Mandátum	teljes	teljes	ideiglenes
Felhatalmazás	választói és parlamenti	választói és parlamenti	parlamenti
Elszámoltathatóság	választói és parlamenti	választói és parlamenti	parlamenti
Reszponzivitás	reszponzív	reszponzív	irreszponzív
Felelőség	felelős	felelős	felelős
Agenda	pártalapú	pártalapú / pártsemleges	pártsemleges
Összetétel	pártalapú	pártalapú / technokrata	technokrata
Miniszteri szelekció	pártok	pártok	technokrata kormányfő
Legitimitás	demokratikus	demokratikus	meritokratikus
Kormányzási modell	min. / min. eln. / koalíciós kompr.	miniszteri / koal. kompr.	miniszterelnöki

Forrás: Saját szerkesztés Ványi–Galambos (2019: 42–43) alapján

A menedzserkormánynak pártalapú és pártsemleges agendája egyaránt lehet, de elsősorban a szakszerű kormányzás jellemzi. Szintén normál körülmények között alakul, legitimitását és felhatalmazását a választóktól nyeri demokratikus parlamenti választás útján, továbbá a képviselők többsége támogatja, és a parlamenti ciklus végéig kíván kormányozni. Reszponzív a választók elvárásaira, felelős a partnerei felé, valamint a parlament, illetve választáson a szavazók által elszámoltatható. A miniszterek szelekciójának alapja a szakértelem, de a pártok jóváhagyásán múlik. A kabinet tagjai technokraták és szakértő pártpolitikusok egyaránt lehetnek. A miniszteri kormányzás modellje jellemzi, de a koalíciós kompromisszum modelljében is kivitelezhető a kormányzás, persze a miniszterek autonómiájának függvényében.

A technokrata kormány válsághelyzetben alakul, a törvényhozási ciklus közben új kormányzati ciklust kezdve, ideiglenes, időben korlátozott mandátummal, a pártok felhatalmazásával, de a választóké nélkül. Profilja alapján szakértői kormányzást folytat, és a technokrata miniszterelnök technokrata minisztereket választ maga mellé, illetve pártsemleges agendát alakít ki. A miniszterelnöki kormányzás modellje jellemzi, a kormányfő (ideiglenesen) autonóm a kabinetet támogató politikai pártoktól. A hazai és a nemzetközi megállapodásoknak megfelelően felelősen kormányoz, de irreszponzív a választói elvárásokra, és cselekedeteiért csak a parlament által számoltatható el. A kabinet legitimitása a miniszterek szakértelmén, nem demokratikus, hanem meritokratikus alapon nyugszik.

3.2. Az abszolút technokrata kormányok esetei

Az abszolút technokrata kormányokat keresve azt mondhatom, hogy ezek állnak legközelebb a technokrata kormány ideáltípusához. Egy technokrata kabinet nem-választott, ideiglenes mandátummal alakul, amikor a pártok áthárítják a kormányzás felelősségét egy technokrata miniszterelnökre. A kormányfő autonómmá válik, technokrata minisztereket delegálhat, és saját pártsemleges agendát határozhat meg. Az ideiglenes mandátum lényeges vonása a kabinetnek, mert ennek híján idővel pártalapú kormányra alakulhat át. A miniszterelnök autonómiája szintén sarkalatos eleme a kabinetnek, nagykoalíciós támogatásra viszont nincs szüksége ahhoz, hogy új többséget szerezzen a parlamenti aréna mindkét térfeléről (3. táblázat). Amennyiben a pártok vagy az államfő részesévé válnak a kormányzásnak azzal, hogy minisztereket delegálnak, vagy ők határozzák meg a kabinet agendáját, már nem beszélhetünk felelősségáthárításról és abszolút technokrata kormányról (Galambos, 2018: 71).

3. táblázat. Az abszolút technokrata kormányok esetei

Kormány	Nem-választott	Ideiglenes mandátum	Felelősség-áthárítás	Autonóm technokrata kormányfő	Technokrata miniszterek	Pártsemleges agenda	Aktív államfő	Nagykoalíciós támogatás
Dini	1	1	1	1	1	1	1	0
Monti	1	1	1	1	1	1	1	1
Cioloș	1	1	1	1	1	1	1	1
Berov	1	0	0	0	0	1	1	0
Văcăroiu	1	0	0	0	0	0	1	0
Ciampi	1	1	0	0	0	0	1	0
Tošovský	1	1	0	0	0	1	1	0
Fischer	1	1	0	0	0	1	0	1
Bajnai	1	1	0	0	0	1	0	0

1 – igen, 0 – nem

Forrás: Saját szerkesztés Galambos (2018: 71) alapján

A Berov-kabinet nem tekinthető abszolút technokrata kormánynak. Bár nem választás útján került hatalomra, illetve pártsemleges agendája volt, mandátumát nem szánták ideiglenesnek. A miniszterek többsége csak látszólag volt pártfüggetlen, és a miniszterelnök sem volt autonóm.

A Văcăroiu-kormány sem nevezhető abszolút technokratának. Az 1992-es parlamenti választás után alakult, igaz, nem annak eredményeként. Mandátuma nem volt ideiglenes, mert a miniszterelnök három kabinetet is alakított a parlamenti ciklus alatt, továbbá Văcăroiu nem volt autonóm a miniszteri szelekciót és az agenda meghatározását illetően.

Cioloș nem választás útján került kormányra, és kabinetje mandátuma is ideiglenes volt. A pártok elhárították a kormányzás felelősségét, ekképp autonómiát élvezett a miniszteri szelekciókor, így minden kormánytag pártfüggetlen lehetett, és Cioloș saját pártsemleges agendát alakíthatott ki. Tulajdonképpen a Cioloș-kabinet volt az első abszolút technokrata kormány Romániában.

A Tošovský-kabinet nem választás útján alakult, illetve ideiglenes mandátuma és pártsemleges agendája volt, a kormány azonban többségében pártpolitikusokból állt, vagyis nem történt felelősségáthárítás, nem volt abszolút technokrata kabinet, csak ügyvezető kormány. Mindazonáltal a Fischer-kabinettel összehasonlítva Tošovskýnak nagyobb autonómiája volt saját kormányában. Fischer kabinetje nem-választott testület volt, ideiglenes mandátummal és pártsemleges agendával, ám valójában egy nagykoalíció volt a pártok között. Nem hárították át a felelőséget, a miniszterelnök nem választhatta meg minisztereit, mert a pártok delegálták őket. A Fischer-kormány ezért nem minősíthető abszolút technokratának.

A Ciampi-kabinet nem-választott, ideiglenes mandátummal rendelkező testület volt, de a pártok részéről nem történt felelősségáthárítás, nem volt abszolút technokrata kormány. Ciampi volt ugyanakkor az első (nem-választott, párton és parlamenten kívülről érkező) technokrata miniszterelnök az Olasz Köztársaság történetében, ezért befolyással lehetett a technokrata kormányfők szelekciójának és a technokrata kabinetek megalakításának jövőbeni tendenciájára.

A Dini-kormány szintén nem-választott testület volt, ideiglenes mandátummal, de a miniszterelnök autonóm volt a kormánytagok szelekcióját és a (pártsemleges) agenda kialakítását illetően. A miniszterek mind technokraták voltak, ezért a Dini-kabinet tekinthető az első abszolút technokrata kormánynak Olaszországban, ám nem volt szüksége nagykoalíciós támogatottságra.

Amikor Monti megalakította kabinetjét a válság közepén, a pártok ráhárították a kormányzás felelősségét, autonóm lett tehát a miniszterek szelekciójában és az agenda meghatározásában, így minden kormánytag technokrata és a kormányagenda is pártsemleges lett. Montié volt a második abszolút technokrata olasz kabinet, ráadásul nagykoalíciós támogatást élvezett a parlamentben. Scalfaro és Napolitano elnök döntő szerepet játszott a technokrata kormányok létrejöttében Olaszországban, közreműködésük ezért komoly vitákat generált.

A Bajnai-kabinet nem-választott testület volt, ideiglenes mandátummal, de a kormány fele pártpolitikusokból állt, nem volt szó tehát felelősségáthárításról, Bajnai nem volt autonóm a kormányalakításkor. A kabinet pártsemleges agendát határozott meg válságkezelő programja által, törvényalkotási tevékenysége ugyanakkor nem korlátozódott a krízis kezelésére.

A vizsgált technokrata vezetésű (McDonnell és Valbruzzi által abszolút technokratának nevezett) kormányok közül a Dini-, a Monti- és a Ciolos-kabinet minősíthető abszolút technokrata kormányként. Más esetekben a pártok nem hárították át a kormányzás felelősségét a technokrata miniszterelnökre, ezért az nem lett autonóm a kormánytagok szelekcióját és a (pártsemleges) kormányagenda meghatározását illetően. Az abszolút technokrataként azonosított kabinetek esetében az államfő proaktív módon lépett fel a kormányalakítási folyamatban, ezért ezek a kabinetek elnöki technokrata kormánynak is tekinthetők.

3.3. Technokrata kormányok és államfői szerepek

Az államfői szerepvállalás döntő lehet, amikor konszenzus kialakítására van szükség a pártok között egy nem-pártalapú technokrata kabinet létrehozásáról. Hangsúlyozni kell, hogy parlamentáris rendszerben az elnök akkor cselekszik legitim módon, ha a pártok nem képesek

vagy nem kívánnak kormányozni, és elhárítják annak felelősségét. Az államfő tehát felismeri a pártcsődöt, és ezt követően avatkozik be a folyamatokba, nem önkényesen, hanem a krízishelyzetnek megfelelően cselekszik. A technokrata kabineteket az államfői proaktivitás miatt viszont olykor elnöki kormányoknak is nevezi az irodalom (Brunclík, 2017; Morlino, 2012). Kutatási eredményeim alapján parlamentáris rendszerekben a technokrata kabinetek nem tekinthetők elnöki kormányoknak. Az államfői aktivizmus a pártok átmeneti gyengeségének eredménye, és az elnök csak válságmenedzserként avatkozik bele a kormányalakításba. Az államfő javaslatait viszont jóvá kell hagyják a pártok is, amelyek el is utasíthatják azokat. A megfelelő jelző ezekre a kabinetekre az elnöki technokrata kormány lehet, de az elnöki jelző a technokratára vonatkozik, nem a kormányra.

Disszertációmban összehasonlító perspektívában elemeztem Giorgio Napolitano és Miloš Zeman elnöki szerepvállalását, mert a Monti- és a Rusnok-kormányt is illették elnöki jelzővel. A két államfő felfogása a technokrata kormány általi válságmenedzselésről nem különbözött az országukban megszokott gyakorlattól. Szerepvállalásuk, motivációjuk és magatartásuk azonban igencsak eltért egymástól. Az olasz esetben a pártok elfogadták Napolitano proaktív fellépését, így a pártok felelősségelhárításának köszönhetően tudott dominánssá válni. A cseh esetben viszont a pártok elutasították Zeman proaktivitását, mert maguk kívántak megoldást találni. Napolitano tehát megoldani igyekezett a válságot, Zeman azonban csak tovább mélyítette azt. Az olasz államfő fellépése összhangban volt az alkotmánnyal, és szerepvállalása megfelelt a háromszög (Bin, 2013) és a harmonika analógiában (Tebaldi, 2014) vázoltaknak. Kiterjesztette befolyását, amikor a pártok alkalmatlansága megbénította a kormányzást azáltal, hogy képtelenek voltak új többség és új kabinet létrehozására, így nemcsak az „uralkodó”, hanem a parlamenti működés őrzőjének szerepét is vállalta (Tebaldi, 2014: 564–577). Zeman ezzel szemben a hozzá hű szövetségeseiből maga hívott életre egy technokratának nevezett kormányt, a pártok akarata ellenére. A kabinet azonban elbukta a parlamenti bizalmi szavazást, a parlamentáris rendszer tehát nem mozdult el a félelnöki kormányforma irányába egy elnöki kormánnyal. Következésképp a technokrata kormány általi válságmenedzsmen államfői felügyelet mellett legitimnek tekinthető, ha a pártok képtelenek kormányozni, és elhárítják annak felelősségét. A parlamentáris berendezkedés ettől még nem válik félelnökivé, az államfők a konszenzusteremtés által csupán alkotmányos kötelességüket teljesítik.

3.4. Technokrata miniszterelnökök reszelekciója

A technokrata miniszterelnökök reszelekcióját eddig nem dolgozták fel összehasonlító perspektívából, ezért pótolni kívántam ezt a hiányt. Számos volt technokrata kormányfő vett részt választáson vagy nyert kinevezést új politikai pozícióba a szakirodalom predikcióival szemben (Blondel, 1991; Cotta, 2018). A legtöbb esetben azok a miniszterelnökök tértek vissza a politikai arénába, akiknek kormányon mandátumuk volt megváltoztatni a status quot is (és kevesen tették, akiknek csak ügyvezető mandátumuk volt). A racionális, technokrata imázs és attitűd ugyanakkor nem tűnt sikeresnek egy választási szituációban a pártpolitikusokkal szemben. A reszelekciós tendenciák azt mutatják, hogy a szavazók a technokratákkal szemben inkább pártpolitikusokra voksolnak egy választáson. Az esettanulmányok (Fischer, Monti, Bajnai, Ciolos) azt támasztják alá, hogy a technokraták jellemzően vereséget szenvednek, ha függetlenül, technokrata imázzsal szállnak ringbe velük szemben. Reszelekciójuk akkor lehet sikeres, ha elfogadják a politika játékszabályait, szövetségeket próbálnak építeni, elkötelezik magukat politikusok vagy pártok mellett az újabb politikai pozíciók elnyerése érdekében (Galambos, 2013).

A technokraták egyedül tehát nem vehetik fel a versenyt a pártpolitikusokkal szemben egy választási szituációban, jóllehet a technokrata gondolkodásmód jelen lehet a kormányzat és a döntéshozatal egyes szintjein. A szakirodalom (Caramani, 2017; Hanley, 2018) megállapításaival ellentétben a technokrácia ezért nem tekinthető a képviseleti demokrácia és a pártkormányzás alternatívájának, a technokrácia választások által bizonyosan nem fogja felváltani a képviseleti demokráciát és a pártkormányzást. Ekképp, Katz és Mair (2001) megállapításával egyetértve, nem beszélhetünk a pártkormányzás tartós válságáról.

4. Hivatkozások

- Alexiadou, Despina – Hakan Gunaydin (2014): Selecting the right finance minister: The appointments, and policy effects of technocrat and expert finance ministers. *ECPR General Conference, Glasgow, September 2014*.
- Alexiadou, Despina – Hakan Gunaydin – William Spaniel (2021): When Technocratic Appointments Signal Credibility. *Comparative Political Studies*, Vol. 55., Issue 3., 386–419. pp. <https://doi.org/10.1177/00104140211024288>
- Armingeon, Klaus – Sarah Engler – Lucas Leemann et al. (2020): *Comparative Political Data Set 1960–2018*. Zurich: Institute of Political Science, University of Zurich. <https://www.cpds-data.org/index.php/data>
- Beiser-McGrath, Liam F. – Robert A. Huber – Thomas Bernauer – Vally Koubi (2022): Parliament, People or Technocrats? Explaining Mass Public Preferences on Delegation of Policymaking Authority. *Comparative Political Studies*, Vol. 55., No. 4., 527–554. pp. <https://doi.org/10.1177/00104140211024284>
- Bergman, Torbjörn – Alejandro Ecker – Wolfgang C. Müller (2013): How Parties Govern: Political Parties and the Internal Organization of Government. In: Wolfgang C. Müller – Hanne Marthe Narud (eds.): *Party Governance and Party Democracy*. Springer. DOI 10.1007/978-1-4614-6588-1
- Bertsou, Eri – Daniele Caramani (eds.) (2020): *The Technocratic Challenge to Democracy*. London, Routledge.
- Bertsou, Eri – Daniele Caramani (2022): People Haven't Had Enough of Experts: Technocratic Attitudes among Citizens in Nine European Democracies. *American Journal of Political Science*, Vol. 66., No. 1., 5–23. pp. DOI: 10.1111/ajps.12554
- Bin, Roberto (2013): Il Presidente Napolitano e la topologia della forma di governo. *Quaderni Costituzionali*, No. 33 (1), 7–19. pp.
- Blondel, Jean (1991): Cabinet Government and Cabinet Ministers. In: Jean Blondel – Jean-Louis Thiebault (eds.): *The Profession of Government Minister in Western Europe*. London, Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-1-349-11395-8_2
- Brunclík, Miloš (2015): The Rise of Technocratic Cabinets. What We Know, and What We Should Like to Know. *OZP – Austrian Journal of Political Science*, Vol. 44., No. 3., 57–67. pp. <https://doi.org/10.15203/ozp.975.vol44iss3>
- Brunclík, Miloš (2017): Presidential cabinet in the Czech Republic: a symptom of parliamentary regime problems. *Project: Does Direct Election Matter? Analyzing Effect of*

- Direct Election of President on the Working of the Political Regime in the Czech Republic* (registration number 15-01907S). 1–11. pp.
https://www.researchgate.net/publication/320489490_Presidential_Cabinet_A_Symptom_of_a_Crisis_of_Parliamentary_Regime
- Brunclík, Miloš – Michal Parížek (2019): When are technocratic cabinets formed? *Comparative European Politics*, Vol. 17., Issue 5., 759–777. pp. <https://doi.org/10.1057/s41295-018-0124-3>
- Caramani, Daniele (2017): Will vs. Reason: The Populist and Technocratic Forms of Political Representation and Their Critique to Party Government. *American Political Science Review*, Vol. 111., No. 1., 54–67. pp. <https://doi.org/10.1017/s0003055416000538>
- Costa Pinto, António – Maurizio Cotta – Pedro Tavares de Almeida (2018): Beyond Party Government? Technocratic Trends in Society and in the Executive. In: António Costa Pinto – Maurizio Cotta – Pedro Tavares de Almeida (eds.): *Technocratic Ministers and Political Leadership in European Democracies*. Palgrave Studies in Political Leadership. Palgrave Macmillan. DOI:10.1007/978-3-319-62313-9_1
- Cotta, Maurizio (2018): Technocratic Government Versus Party Government? Non-partisan Ministers and the Changing Parameters of Political Leadership in European Democracies. In: António Costa Pinto – Maurizio Cotta – Pedro Tavares de Almeida (eds.): *Technocratic Ministers and Political Leadership in European Democracies*. Palgrave Studies in Political Leadership. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-62313-9_10
- Eisenhardt, Kathleen M. (1989): Building Theories from Case Study Research. *Academy of Management Review*, Vol. 14., No. 4., 532–550. pp.
- Fabbrini, Sergio (2015): Tecnici al governo e governi tecnici: alcune riflessioni comparative sull'Italia. *Ventunesimo Secolo*, XIV., 1., 65–79. pp. DOI: 10.3280/XXI2015-036004
- Frogner, André-Paul (2000): The *Normative* Foundations of Party Government. In: Jean Blondel – Maurizio Cotta (eds.): *The Nature of Party Government: A Comparative European Perspective*. London, Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9780333977330_2
- Galambos László (2013): Szakértők tündöklése és bukása. Szakértő miniszterelnökök kormányzati pályafutása és politikai reszelekciója. *Valóság*, 56. évf., 9. sz., 30–39. pp.
- Galambos László (2016): Nem-pártalapú kormányok Csehországban – Aktorok és intézmények összehasonlító perspektívából. In: Koncz István – Szova Ilona (szerk.): *PEME XII. PhD-Konferencia*. Budapest, Professzorok az Európai Magyarországért Egyesület.

- Galambos László (2018): A technokrata kormány értelmezése és esetei. *Politikatudományi Szemle*, 27. évf., 3. sz., 58–78. pp. DOI: 10.30718/POL TUD .HU.2018.3.58.78.
- Gianetti, Daniela (2013): Mario Monti’s Technocratic Government. In: Aldo Di Virgilio – Claudio M. Radaelli (eds.): *Technocrats in Office. Italian Politics*, Vol. 28., 133–152. pp. <https://doi.org/10.3167/ip.2013.280108>
- Grimaldi, Selena (2011): The Role of Italian Presidents: The Subtle Boundary between Accountability and Political Action. *Bulletin of Italian Politics*, Vol. 3., No. 1., 103–125. pp.
- Gyene Pál (2015): Az összehasonlító módszer és alkalmazásának korlátai a politikatudományban. *Multidiszciplináris kihívások, sokszínű válaszok*, 2015/1. sz., 26–34. pp.
- Gyulai Attila (2010): A rendkívüli kormányzás retorikája. In: Sándor Péter – Vass László (szerk.): *Magyarország politikai évkönyve 2009-ről. Digitális évkönyv*. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Alapítvány.
- Hamberger Judit (2013): A cseh alkotmányos rendszer jellemzői és problémái. *MKI-tanulmányok*, 2013/22, 1–25. pp.
- Hanley, Seán (2013): Unexpected consequences of an unexpected Prime Minister? The 2009–10 Fischer administration in the Czech Republic. *EUSA Thirteenth Biennial Conference Baltimore, Maryland, 9–11 May 2013*.
- Hanley, Seán (2018): Legitimacy and the Paradox of Technocratic Government in Newer European Democracies: The Fischer Administration in the Czech Republic Revisited. *East European Politics and Societies and Cultures*, Vol. 32., No. 1., 78–100. pp. <https://doi.org/10.1177/0888325417734281>
- Horváth Dóra – Mitev Ariel (2015): *Alternatív kvalitatív kutatási kézikönyv*. Budapest, Alinea Kiadó.
- Katz, Richard S. (1987): Party Governments and Its Alternatives. In: Richard S. Katz (ed.): *Party Governments: European and American experiences*. Berlin – New York, Walter de Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110900255-002>
- Mair, Peter (2009): Representative versus Responsible Government. *MPIfG Working Paper*, 09/8, 1–21. pp.
- McDonnell, Duncan (2012): With Mario Monti’s technocratic government, it is not just the idea of party government which is being damaged in Italy, but the very idea of the political party’s role as an indispensable agent of democracy. *EUROPP – LSE Blogs*, April 16th, 2012. <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2012/04/16/italy-monti-democrac/>

- McDonnell, Duncan – Marco Valbruzzi (2014): Defining and Classifying Technocrat-led and Technocratic Governments. *European Journal of Political Research*, Vol. 53., No. 4., 654–671. pp. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12054>
- Morlino, Leonardo (2012): Governo tecnico e cittadini in Italia. *Il “governo tecnico” nel pensiero di Bruno Visentini: iniziativa presso il Senato della Fondazione Bruno Visentini (Roma, 30 ottobre 2012)*, 1–7. pp. <http://www.fondazionebrunovisentini.eu/site/wp-content/uploads/2012/11/Governo-tecnico-e-democrazia-Prof.-Morlino.pdf>
- Pasquino, Gianfranco – Marco Valbruzzi (2012): Non-Partisan Governments Italian-style: decision-making and accountability. *Journal of Modern Italian Studies*, Vol. 17., No. 5., 612–629. pp. <https://doi.org/10.1080/1354571X.2012.718568>
- Pastorella, Giulia (2013): Technocratic governments during the Eurocrisis: nothing new under the sun? *Thesesus PhD Workshop, Paris, 21–22 May 2013*.
- Pastorella, Giulia (2014): Why have technocrats been appointed to govern European democracies? *UACES General Conference. Cork, 1–3 September 2014*.
- Pastorella, Giulia (2016a): Technocratic Governments in Europe: Getting the Critique Right. *Political Studies*, Vol. 64., No. 4., 948–965. pp. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12217>
- Pastorella, Giulia (2016b): *Technocratic Governments: Power, Expertise and Crisis Politics in European Democracies*. PhD thesis. The London School of Economics and Political Science (LSE). <http://etheses.lse.ac.uk/3364/>
- Protsyk, Oleh (2005): Politics of Intraexecutive Conflict in Semipresidential Regimes in Eastern Europe. *East European Politics & Societies*, Vol. 19., No. 2., 135–160. pp. <https://doi.org/10.1177/0888325404270672>
- Ragin, Charles C. (1989): *The Comparative Method – Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies*. Berkely, University of California Press.
- Szilágyi István (2005): Hivatásos katonából „professzionális” demokrata – António Ramalho Eanes: elnöki aktivizmus és rendszerkonszolidáció Portugáliában. *Politikatudományi Szemle*, 14. évf., 3–4. sz., 81–109. pp.
- Takács Flóra (2017): Az esettanulmány mint módszertan a szociológiában. *Szociológiai Szemle*, 27. évf., 1. sz., 126–132. pp.
- Tebaldi, Mauro (2014): From Notary to Ruler: The Role of the President of the Republic during the Italian Crisis (2010–14). *South European Society and Politics*, Vol. 19., Issue 4., 561–581. pp. <https://doi.org/10.1080/13608746.2014.992770>

- Ványi Éva – Galambos László (2019): Szakértői kormány magyar módra. A Bajnai-kormány szakértői jellegéről. *Politikatudományi Szemle*, 28. évf., 4. sz., 37–61. pp. <https://doi.org/10.30718/POLTUD.HU.2019.4.37>
- Weaver, R. Kent (1986): The Politics of Blame Avoidance. *Journal of Public Policy*, Vol. 6., No. 4., 371–398. pp. <https://doi.org/10.1017/S0143814X00004219>
- Wrátil, Christopher – Giulia Pastorella (2018): Dodging the bullet: How crises trigger technocrat-led governments. *European Journal of Political Research*, Vol. 57., No. 2., 450–472. pp. <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12234>
- Zulianello, Mattia (2013): When Political Parties Decided Not to Govern. Party Strategies and the Winners and Losers of the Monti Technocratic Government. *Contemporary Italian Politics*, Vol. 5., No. 3., 244–261. pp. <https://doi.org/10.1080/23248823.2013.849858>

5. A szerző korábban, a témában készített publikációi

Tudományos könyvek, könyvrészek

- Galambos László (2016): A Cioloş-kabinet – Az első román szakértői kormány? In: Keresztes Gábor (szerk.): Tavaszi Szél Konferenciakötet 2016. Budapest, Doktoranduszok Országos Szövetsége. 380–389. pp.
- Galambos László (2016): Nem-pártalapú kormányok Csehországban – Aktorok és intézmények összehasonlító perspektívából. In: Koncz István – Szova Ilona (szerk.): PEME XII. PhD-Konferencia. Budapest, Professzorok az Európai Magyarországért Egyesület. 55–68. pp.

Referált szakmai folyóiratcikkek

- Galambos László (2020): Technokrata kormányok és államfői szerepek – Új kormányforma vagy kivételes állapot? *Parlamentari Szemle*, 5. évf., 2. sz., 37–67. pp.
- Ványi Éva – Galambos László (2019): Szakértői kormány magyar módra. A Bajnai-kormány szakértői jellegéről. *Politikatudományi Szemle*, 28. évf., 4. sz., 37–61. pp.
- Galambos László (2018): A technokrata kormány értelmezése és esetei. *Politikatudományi Szemle*, 27. évf., 3. sz., 58–78. pp.
- Galambos László (2013): Szakértők tündöklése és bukása. Szakértő miniszterelnökök kormányzati pályafutása és politikai reszelekciója. *Valóság*, 56. évf., 9. sz., 30–39. pp.